

บทที่ 5

พฤติกรรมในการสืบทอดอำนาจของ คณะ รสช.

ภายหลังจากที่คณะ รสช. ได้ยกเลิกกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 โดยให้คงพระราชบัญญัติพรรคการเมืองไว้ รวมทั้งได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินของนักการเมืองและรัฐมนตรี และมีการแต่งตั้ง นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี พร้อมทั้งได้แต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งชาติแล้ว ในช่วงระยะที่ รสช. ครองอำนาจในฐานะพี่เลี้ยงของรัฐบาล นายอานันท์ ปันยารชุน นั้น รสช. ได้มีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดอำนาจเพื่อเป็นการปูฐานของตนเองและพรรคพวกเมื่อก้าวเข้าสู่อำนาจการปกครองประเทศอีกครั้งหนึ่งที่จะพินิจขึ้นหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้ว ซึ่งประเด็นในเรื่องการสืบทอดอำนาจดังกล่าวนี้ หากพิจารณาเหตุการณ์รัฐประหารยึดอำนาจของทหารไทยในอดีตจะเห็นว่าทหารนั้นมีเจตนาที่จะเข้าแทรกแซงทางการเมืองเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ดังนั้นการไต่หาอำนาจทางการเมืองของทหารไทยจึงมีเจตนาหรือการวางแผนมาก่อนในการยึดอำนาจ และสืบทอดอำนาจ ซึ่งจากเจตนาดังกล่าวเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่สุด ที่กระตุ้นให้ทหารไทยยึดอำนาจซ้ำแล้วซ้ำอีก (มติชนสุดสัปดาห์ : 11 มีนาคม 2535, 3)

การยึดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ก็มีได้แตกต่างไปจากการยึดอำนาจครั้งก่อน ๆ กล่าวคือผู้นำในคณะรสช. มีทั้งเจตนาและแผนในการยึดอำนาจ แต่มีข้อสังเกตว่าคณะ รสช. มีรูปแบบการยึดอำนาจที่รัดกุมรอบคอบและนุ่มนวล ซึ่งแตกต่างจากการยึดอำนาจของทหารรุ่นเก่า ซึ่งเมื่อยึดอำนาจเสร็จแล้วมักจะเข้ากำลังบังคับเพื่อขึ้นครองอำนาจ แต่คณะ รสช. กลับมีความยืดหยุ่นในการยึดอำนาจ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากการยึดอำนาจจากยุคคณะราษฎร เป็นต้นมา

(มติชนสุดสัปดาห์ 12 มีนาคม 2535: 3) นอกจากนี้ยังมีวิธีการครองอำนาจหรือสืบทอดอำนาจที่มีกระบวนการ ขึ้นตอนและอยู่ในกรอบของกฎหมาย (ที่รสช. กำหนดขึ้นเอง) โดยพิจารณาได้จากพฤติการณ์ในการสืบทอดอำนาจของรสช. ในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้.-

1 - ด้านการทหาร

เป็นพฤติการณ์สืบทอดอำนาจโดยอาศัยฐานอำนาจของกองทัพ เพื่อให้บุคคลใน รสช. ก้าวขึ้นสู่อำนาจทางการเมือง ซึ่งพฤติการณ์ดังกล่าวนี้สามารถจำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ.-

1.1 การวางฐานอำนาจไว้ที่ จปร. รุ่น 5

สืบเนื่องจากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เกียรติภูมิของกองทัพตกอยู่ในภาวะ "กระแสตกต่ำ" ซึ่งในระยะดังกล่าวนี้ยังไม่มีรุ่นเกิดขึ้น แต่ทหารหรือกองทัพกลับมาฟื้นคืนอำนาจจริง ๆ อีกครั้ง ก่อนหน้าเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 อันเป็นระยะที่ จปร. รุ่น 5 เริ่มเข้ามาอยู่ในตำแหน่งคุมกำลังในระดับ ผบ. กองพัน และถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ จปร. รุ่น 7 ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมืองในฐานะผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง และในระยะ 2 - 3 ปีต่อมานายทหารเหล่านี้ได้เกาะกลุ่มกลายมาเป็นนายทหารประจำชิปไตยส่วนหนึ่ง และกลุ่มนายทหารหนุ่มหรือยังเดิรักอีกส่วนหนึ่ง กล่าวได้ว่านับจากปี 2520 - 2524 นายทหาร จปร. รุ่น 7 มีอิทธิพลอย่างมากจนกระทั่งกลุ่มยังเดิรักได้ก่อการปฏิวัติเมื่อวันที่ 1 - 3 เมษายน 2524 ด้วยกองกำลัง 42 กองพัน และจบลงด้วยความพ่ายแพ้ด้วยบมปรีศนาบางอย่าง ทำให้สถานการณ์กลับมาสู่ยุคของ จปร. รุ่น 5 โดยสิ้นเชิง (ข่าวพิเศษ 24 มิถุนายน - 30 มิถุนายน 2534 : 19 - 20) โดยเฉพาะคนของ จปร. รุ่น 5 ซึ่งมีบทบาทในการปราบกบฏ และปราบปรามคดีลอบสังหาร พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อปี 2527 นายทหาร จปร. รุ่น 5 ก็ได้ขึ้นมากุม 12 กองพล ภายใต้การสนับสนุนของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

และ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และเมื่อ พล.อ.ชวลิตฯ ซึ่งมาดำรงตำแหน่ง
ผู้บัญชาการทหารบกเมื่อเดือนพฤษภาคม 2529 ภายใต้สัญญาประชาคมว่าจะ
เกษียณราชการเมื่ออายุ 55 ปี ซึ่งเป็นสัญญาประชาคมที่มุ่งหวังให้มีการสืบ
ทอดอำนาจในกองทัพในขณะนั้นให้แก่ นายทหารผู้เป็นแกนนำของ จปร. รุ่น 5
คือ พล.อ.สุจินดา คราประยูร นั้นเองซึ่งการก้าวมาสู่ตำแหน่งผู้บัญชาการ
ทหารบกของ พล.อ.สุจินดาฯ อันเป็นแกนนำของ จปร. รุ่น 5 จึงเป็นจุด
เริ่มของการสืบทอดอำนาจขึ้นในกองทัพโดยสังการวางกำลังของนายทหาร
รุ่นนี้ลงในกองกำลังหลักของกองทัพบกเพื่อเป็นฐานรองรับให้บุคคลภายในรุ่น
ก้าวขึ้นสู่อำนาจด้วยความมั่นคง ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการโยกย้าย
แต่งตั้งนายทหารของกองทัพบกกระชั้นนายพลขึ้นไป 2 ครั้งใหญ่ ๆ เมื่อเดือน
กันยายน 2533 และการโยกย้ายกลางปีเมื่อเดือนมีนาคม 2534 หลังการยึด
อำนาจ จะเห็นว่าจากคำสั่งโยกย้ายแต่งตั้งนายทหารในเดือนกันยายน 2533
แกนนำของกองทัพบกอันได้แก่ผู้บัญชาการทหารบก รองผู้บัญชาการทหารบก
ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก (2 อัตรา) และเสนาธิการทหารบกนั้นปรากฏว่า
นายทหาร จปร. รุ่น 5 ขึ้นมาคุมกำลังแทบทั้งสิ้นคือ(มติชนสุดสัปดาห์ 3
เมษายน 2534 : 13)

ผู้บัญชาการทหารบก	ได้แก่	พล.อ.สุจินดา คราประยูร
รองผู้บัญชาการทหารบก	ได้แก่	พล.อ.อิสระพงศ์ หนุณภักดี
ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก	ได้แก่	พล.อ.วิมล วงศ์วานิชย์
ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก	ได้แก่	พล.อ.ชัชชม กันหลง
เสนาธิการทหารบก	ได้แก่	พล.อ.วิโรจน์ แสงสนิท
รองเสนาธิการทหารบก	ได้แก่	พล.ท.เชิดชาย จีร์สธานนท์

สำหรับนายทหารระดับ ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายต่าง ๆ 5
ฝ่ายปรากฏว่าเป็นนายทหาร จปร. รุ่น 5 จำนวน 3 ฝ่ายคือ.-

พล.ท.ชัยวุฒิ ศรีมาศ	ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายกำลังพล
พล.ท.เอื้อม มโนรัตน์	ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายข่าว
พล.ท.ยุทธนา คำดี	ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายกิจการ- พลเรือน

และในส่วนกำลังรบนั้นปรากฏว่าเป็นของนายทหาร จปร. รุ่น 5 ดังนี้. -

พล.ท. ศัลย์ ศรีเพ็ญ	แม่ทัพกองทัพบกที่ 1
พล.ท. ไพบูลย์ ห่องสินหลาก	แม่ทัพกองทัพบกที่ 2
พล.ท. อานุภาพ ทรงสุนทร	แม่ทัพน้อย ที่ 2
พล.ท. ไพโรจน์ จันทรอุไร	แม่ทัพกองทัพบกที่ 3
พล.ท. วิฑูรย์ สุนทรจันทร์	แม่ทัพน้อยที่ 3
พล.ท. ขจร รัมย์วงศ์	ผบ. หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ หรือกองทัพบกที่ 5

จากรายชื่อนายทหารในส่วนกำลังหลักของกองทัพบกที่กล่าวมานี้จะ
เห็นว่าเป็นการครองตำแหน่งโดยนายทหารจาก จปร. รุ่น 5 แทบทั้งสิ้น

หากพิจารณาจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 กระทำ
ในจุดที่ พล.อ. สุจินดา คราประยูร เป็นผู้บัญชาการทหารบกและโดยที่ พล.อ.
สุจินดา คราประยูร เป็นแกนนำของ จปร. รุ่น 5 ดังนั้นการแต่งตั้งโยกย้าย
นายทหารในกองทัพบกจึงมีการวางกำลังของพรรคพวกใน จปร. รุ่นนี้ลงใน
กองทัพบกเป็นจำนวนมากและหากเมื่อใด พล.อ. สุจินดาฯ ก้าวสู่อำนาจหรือ
ออกจากกอง ทัพบกด้วยการเกษียณราชการหรือลาออกไปบุคคลที่จะมาดำรง
ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกแทนย่อมเป็นบุคคลเป็นพรรคพวกรุ่นเดียวกัน
อย่างแน่นอน ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้จากนายทหารที่ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ
ในกองทัพบกครองจาก พล.อ. สุจินดา คราประยูร จำนวน 4 นาย ซึ่งเป็น
บุคคลที่พร้อมจะสืบทอดอำนาจอำนาจในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกหลังจาก
พล.อ. สุจินดาฯ ซึ่งเกษียณอายุราชการในปี 2535 ดังนี้. - (สยามรัฐ
สัปดาห์วิจารณ์ : 22-28 มี.ค 35, 5 - 6)

1. พล.อ.อิสระพงค์ หนูนักดี

จปร.รุ่น 5 คนนี้จะเกษียณอายุราชการในวันที่ 30 กันยายน 2537 เริ่มครองยศ พล.ต.ในตำแหน่ง **ผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ 6** เมื่อเดือน ตุลาคม 2525 จากนั้นย้ายเข้าดำรงตำแหน่ง **ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์** เมื่อเดือน ตุลาคม 2527 และย้ายกลับไปเป็นรองแม่ทัพภาคที่ 2 เมื่อ เดือนตุลาคม 2528 ต่อมาเลื่อนขึ้นครองยศเป็น พล.ท.ในตำแหน่ง "แม่ทัพ ภาคที่ 2 " เมื่อเดือนตุลาคม 2529 เลื่อนขึ้นครองยศเป็น พล.อ.ใน ตำแหน่ง **ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก** เมื่อเดือนตุลาคม 2532 และเดือนเมษายน 2533 เป็น "รองผู้บัญชาการทหารบก"

2. พล.อ. ชัชชม กันหลง

จปร.รุ่น 5 คนนี้เกิดเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2476 กำหนดเกษียณ อายุราชการในวันที่ 30 กันยายน 2536

เริ่มขึ้นครองยศ พล.ต.ในตำแหน่ง "เจ้ากรมส่งกำลังบำรุง ทหารบก" เมื่อเดือนตุลาคม 2527

เลื่อนขึ้นครองยศเป็น พล.ท.ในตำแหน่ง "ผู้ช่วยเสนาธิการ ทหารบกฝ่ายส่งกำลังบำรุง" เมื่อเดือนตุลาคม 2531 จากนั้นเป็น "รองเสนา ธิการทหารบก" เมื่อเดือนตุลาคม 2532

เริ่มขึ้นครองยศ พล.อ.ในตำแหน่ง "ที่ปรึกษากองทัพบก" เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2533 และเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2533 ก็ย้ายเข้าประจำกองบัญชา การทหารบก

เดือนเมษายน 2533 เป็น "ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก"

3. พล.อ. ศัลย์ ศรีเพ็ญ

จปร. รุ่น 5 คนนี้ เกิดเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2476 จะถึงกำหนดเกษียณอายุราชการในวันที่ 30 กันยายน 2537

เริ่มครองยศ พล.ต. ในตำแหน่ง "ผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ 2" เมื่อเดือนตุลาคม 2527 จากนั้นย้ายไปดำรงตำแหน่ง "ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์" เมื่อเดือนตุลาคม 2529

เลื่อนขึ้นครองยศเป็น พล.ท. ในตำแหน่ง "แม่ทัพน้อยที่ 1" เมื่อเดือนตุลาคม 2531 และย้ายเข้าดำรงตำแหน่ง "แม่ทัพภาคที่ 1" เมื่อเดือนตุลาคม 2532

เมื่อเดือนตุลาคม 2534 เลื่อนขึ้นครองยศเป็น พล.อ. ในตำแหน่ง "ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก"

4. พล.อ. วิโรจน์ แสงสนิท

จปร. รุ่น 5 คนนี้เกิดเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2478 จะกำหนดเกษียณอายุราชการในวันที่ 30 กันยายน 2539

เริ่มครองยศเป็น พล.ต. ในตำแหน่ง "ผู้บัญชาการกองพลทหารปืนใหญ่" เมื่อเดือนตุลาคม 2526 จากนั้นย้ายเข้าดำรงตำแหน่ง "ผู้บัญชาการกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน" เมื่อเดือนตุลาคม 2527

เลื่อนขึ้นครองยศเป็น พล.ท. ในตำแหน่ง "เจ้ากรมทหารรักษาดินแดน" เมื่อเดือนตุลาคม 2530 จากนั้นย้ายเข้าดำรงตำแหน่งเป็น "ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายกิจการพลเรือน" เมื่อเดือนตุลาคม 2531 และเป็น "รองเสนาธิการทหารบก" เมื่อเดือน ตุลาคม 2532

เดือนเมษายน 2533 เลื่อนขึ้นเป็น พล.อ. ในตำแหน่ง " เสนา
ธิการทหารบก "

ดังนั้นเมื่อเทียบศักดิ์ศรีแห่งตำแหน่งต่อจาก พล.อ. สุจินดา
คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบกผู้ที่จะสืบทอดอำนาจในกองทัพก็คือ พล.อ.
อิสระพงศ์ หนุณภักดี รองผู้บัญชาการทหารบกโดยมีสูตรการสืบทอดอำนาจใน
ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ดังนี้. -

พล.อ. สุจินดา คราประยูร (พ.ศ. 2533-2535)

พล.อ. อิสระพงศ์ หนุณภักดี (พ.ศ. 2535-2537)

พล.อ. วิโรจน์ แสงสนิท (พ.ศ. 2537-2539)

จากการวางกำลังของ จปร. รุ่น 5 ในส่วนยอดของกองทัพใน
ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกตามรายละเอียดข้างต้นหากพิจารณาในแง่ของ
จุดถ่ายทอดหรือสืบทอดอำนาจในกองทัพจะเห็นว่าหาก พล.อ. สุจินดาฯ ก้าว
เข้าสู่วิถีทางการเมืองจากการผลักดันสนับสนุนของกองทัพซึ่งส่วนใหญ่เป็น
พรรคพวก จปร. รุ่น 5 บุคคลที่จะสืบทอดอำนาจในกองทัพต่อจาก พล.อ. -
สุจินดาฯ ในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกคือ พล.อ. อิสระพงศ์ หนุณภักดี และ
พล.อ. อิสระพงศ์ หนุณภักดี พ้นจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ไม่ว่าวิถี
ทางการเมืองหรือเกษียณราชการบุคคลที่จะสืบทอดอำนาจสืบทอดก็คือ
พล.อ. วิโรจน์ แสงสนิท และนายทหาร จปร. รุ่น 5 ที่ได้จัดวางไว้ในระดับ
รอง ๆ ลงไปก็จะขึ้นมาสืบทอดอำนาจในกองทัพแทนตามลำดับต่อไป

1.2 การวางฐานอำนาจไว้ที่นายทหารกลุ่ม 0143

นอกเหนือจากการที่นายทหาร จปร. รุ่น 5 จะครองตำแหน่ง
สำคัญในกองทัพภายใต้การนำของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร ผู้บัญชา
การทหารบกแล้วหากพิจารณาการวางกำลังในกองทัพอากาศและกองทัพเรือ
จะพบว่าบรรดานายทหารรหัส 0143 ซึ่งเมื่อเทียบรุ่นกับ จปร. รุ่น 5 ใน

กองทัพอากาศแล้วเป็นรุ่นเดียวกัน กล่าวคือนายทหารที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายเรืออากาศปี 2501 (นนอ 1)โรงเรียนนายเรือ ปี 2501(นนร 1)ไว้ครองอำนาจอยู่ และมีการวางกำลังเพื่อการสืบทอดอำนาจไว้กับรุ่นหรือพรรคพวกของตนเองแทบทั้งสิ้น ดังนี้.-

กองทัพอากาศ

มีนายทหารซึ่งเป็น นนอ 1 ครองอำนาจในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารอากาศ คือ พล.อ.อ. เกษตร โรจนนิล ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ตำแหน่งรองลงมาคือตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารอากาศปรากฏว่ามีนายทหารที่เป็น นนอ 1 ครองอยู่คือ พล.อ.อ. กัณฑ์ พิมานทิพย์ ต่อมา พล.อ.อ. กัณฑ์ ถูกย้ายไปดำรงตำแหน่งจเรทหารทั่วไปเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2534 ทำให้ตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารอากาศว่างลง บุคคลที่มาครองตำแหน่งดังกล่าวคือ พล.อ.อ. อนันต์ กลินทะ เสนาธิการทหารอากาศซึ่งเป็น นนอ 1 เช่นเดียวกันซึ่งภายหลังจากการรัฐประหาร พล.อ.อ. อนันต์ฯ ก็ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นตำแหน่งทางการเมืองอีกตำแหน่งหนึ่ง กล่าวได้ว่าบุคคลที่จะสืบทอดอำนาจในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารอากาศสืบทอดจาก พล.อ.อ. เกษตร โรจนนิล ในปี 2536 หาก พล.อ.อ. เกษตรฯ ก้าวสู่วิถีทางการเมืองตามที่เคยปรารถนาว่า "หากใครเชื่อว่า เป็นนายกก็พร้อมที่จะเป็น" แล้ว พล.อ.อ. อนันต์ฯ ผู้นี้ก็คือนั้สืบทอดอำนาจในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารอากาศแทนอย่างแน่นอน (ข่าวพิเศษ, 26 สิงหาคม - 1 กันยายน 2534 : 14) นอกจากนี้หากพิจารณาตำแหน่งในกองทัพอากาศในระดับรองลงมาจะพบว่าตำแหน่งสำคัญในกองทัพอากาศรองลงมาล้วนแต่เป็นเพื่อนหรือ นนอ 1 รุ่นเดียวกับ พล.อ.อ. เกษตรฯ แทบทั้งสิ้น อาทิเช่น พล.อ.อ. เฉยย วรินทร์าคม ตำแหน่งประจำกองบัญชาการทหารอากาศซึ่งต่อมาได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารอากาศโยธินในฐานะที่มีบทบาทสำคัญในการจับกุมตัว พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นอกจากนี้ก็มี พล

พล.อ.อ. ประชุม ฉายศิริ ผู้ช่วยเสนาธิการทหารอากาศฝ่ายการข่าว ซึ่งต่อมาได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารอากาศจากคำสั่งโยกย้ายนายทหารปี 2534 เป็นต้น

กองทัพอากาศ

เดิมนั้นกองทัพอากาศ มี พล.ร.อ.ประพัฒน์ กฤษณจันทร์ เป็นผู้บัญชาการทหารเรือแต่การโยกย้ายในเดือนตุลาคม 2533 บราคว่าเกิดปรากฏการณ์ใหม่ที่ทำให้เกิดการแปลกแยกค่อนข้างมากในกองทัพอากาศคือการโยกย้าย พล.ร.ท.ปรีดา การสุทธิ ผู้ช่วยเสนาธิการทหารเรือฝ่ายยุทธการไปประจำกองบัญชาการทหารเรือและแต่งตั้งให้ พล.ร.ท.พิเชษฐ์ การุณยวนิช ปลัดบัญชาการทหารเรือขึ้นดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารเรือ นอกจากนี้ยังได้โยกย้าย พล.ร.อ.สุรินทร์ ทองเจริญ ผู้บัญชาการกองทัพอากาศเรือ ซึ่ง เป็นตำแหน่งสำคัญของกองทัพอากาศเป็นประจำกองบัญชาการกองทัพอากาศ ทั้ง ๆ ที่ผู้บัญชาการกองเรือยุทธการจะเทียบเท่ากับตำแหน่งเสนาธิการทหารเรือซึ่งตามธรรมเนียมปฏิบัติแล้วก็นำเอาเสนาธิการทหารเรือมาเป็น ผู้บัญชาการทหารเรือ ก็ต้องเอาผู้บัญชาการกองทัพอากาศเรือยุทธการไปเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด (อวยพร แต่ชูสกุล, 2 กันยายน 2534 - 8 กันยายน 2534; 28) และภายหลังจาก พล.ร.อ.ประพัฒน์ กฤษณจันทร์ ผู้บัญชาการทหารเรือ ได้เกษียณราชการเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2534 พล.ร.อ.พิเชษฐ์ การุณยวนิชเสนาธิการทหารเรือก็ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บัญชาการทหารเรือแทน ประการสำคัญคือ พล.ร.อ.พิเชษฐ์ ฯ เป็นนายทหารรหัส 0143 หรือ นนร.1 ซึ่งเทียบรุ่นแล้วเป็นรุ่นเดียวกัน จปร.รุ่น 5 ในกองทัพบกดังนั้นจึงไม่มีข้อสงสัยว่าการที่ พล.ร.อ.พิเชษฐ์ ฯ ได้ก้าวมาจากตำแหน่งที่มีได้คุมกำลังในกองทัพอากาศคือตำแหน่งปลัดบัญชาการทหารเรือมาสู่ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรืออย่างพลิกความคาดหมายดังกล่าวอาจเป็นแรงผลักดันจากนายทหารรหัส 0143 ในกองทัพบกและกองทัพอากาศก็เป็นได้ เมื่อได้สร้างฐานของรุ่นในเหล่าทัพต่าง ๆ แล้วก็ทำให้มีเอกภาพและมั่นคงมากยิ่งขึ้น

กล่าวได้ว่าทั้งกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ บรรดา
นายทหารที่เข้ามาดำรงระดับผู้บัญชาการนั้นล้วนแล้วแต่เป็นนายทหาร จปร.
รุ่น 5 และรหัส 0143 แทบทั้งสิ้น กล่าวคือในกองทัพบกจะเป็นนายทหารที่
เป็น จปร.รุ่น 5 โดยมี พล.อ.สุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก
เป็นผู้นำกองทัพอากาศมีนายทหารรหัส 0143 หรือ นนอ.1 โดยมี พล.อ.อ.
เกษร โจนนิน ผู้บัญชาการทหารอากาศเป็นผู้นำ และกองทัพเรือจะมี
นายทหารรหัส 0143 หรือ นนร.1 โดยมี พล.ร.อ.พิเชษฐ์ การุณยนิช
ผู้บัญชาการทหารเรือเป็นผู้นำ โดยผนวกเข้ากับอธิบดีกรมตำรวจกลายเป็น
สามัคคีสี่เหล่าอันเป็นฐานอำนาจทางการเมืองที่สำคัญทั้งนี้โดยมี พล.อ.
สุจินดา คราประยูร เป็นศูนย์รวมแห่งอำนาจของทุกเหล่าทัพ

เป็นที่น่าสังเกตว่าการวางกำลังของ จปร.รุ่น 5 และรหัส 0143
ได้มีการวางแผนการไต่เต้าขึ้นมาสู่อำนาจในกองทัพอย่างเป็นระบบและรอบ
คอบยิ่งและภายหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 การวาง
กำลังในกองทัพของ รสช. ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนายทหาร จปร.รุ่น 5 และรหัส
0143 เริ่มเด่นชัดมากขึ้นตามลำดับทั้งนี้อาจพิจารณาได้ว่า รสช. มีเหตุผลใน
การสร้างฐานความมั่นคงและแข็งแกร่งให้เกิดขึ้นในเหล่าทัพที่เพียบพร้อมด้วย
เพื่อนฝูงและรุ่น ชะเดียวกันก็มีเหตุผลเพื่อทำการสืบทอดอำนาจและเป็น
ฐานอำนาจทางการเมืองให้แก่คนใน รสช. คือ พล.อ.สุจินดา คราประยูร
เมื่อก้าวขึ้นสู่อำนาจภายใต้การสนับสนุนผลักดันจากเหล่าทัพต่างๆ (สามัคคีสี่
เหล่า) กล่าวคือ หาก พล.อ.สุจินดาฯ จะก้าวสู่ตำแหน่งทางการเมืองเมื่อใด
ก็ย่อมได้รับการสนับสนุนจากทุกเหล่าทัพให้ขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองด้วย
ความมั่นคงและตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกก็ย่อมได้รับการสืบทอดจาก จปร.
รุ่น 5 พล.อ.อิสระพงศ์ หนุนภักดี ตามลำดับ และเมื่อ พล.อ.อิสระพงศ์ฯ
ก้าวขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองเมื่อใด พล.อ.วิโรจน์ฯ ซึ่งเป็น จปร.รุ่น 5
ก็จะก้าวเข้ามาสู่ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกตามลำดับเช่นเดียวกันลักษณะ
เช่นนี้แสดงให้เห็นถึงเอกภาพอันมั่นคงของกองทัพที่พร้อมและเอื้ออำนวยต่อ
การแทรกแซงทางการเมืองอย่างชัดเจนที่สุด

อนึ่งนอกเหนือจากการสืบทอดอำนาจด้านการทหารโดยการวางกำลังไว้ที่ จปร. รุ่น 5 และกลุ่ม 0143 ตามที่ได้กล่าวมาแล้วการสืบทอดอำนาจในกลุ่มทหารยังมีลักษณะของความสัมพันธ์กับทางเครือญาติรวมอยู่ด้วย อาทิเช่น พล.อ. วิโรจน์ แสงสนิท เสนาธิการทหารบกได้แต่งงานกับอาจารย์ ลักขณา ผู้อำนวยการโรงเรียนบดินทร์เดชาที่เป็นน้องสาวของ พล.อ. จำแลง อุสุโคมล ผู้อำนวยการ กรบ. กลางและโฆษกสภา รสช. ซึ่งเป็น จปร. รุ่น 5 บุตรชายของ พล.ท. ภูงศ์ นิลคำ แต่งงานกับบุตรสาวของ พล.ต.ท. บุญชู วั่งกานนท์ เป็นต้น (ข่าวพิเศษ , 24 มิถุนายน 2434 - 30 มิถุนายน 2534, 24) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่สำคัญที่สุดของ จปร. รุ่น 5 คือตระกูล " คราประยูร " และ " หนูนภักดี " จะเป็นความสัมพันธ์ทางเครือญาติซึ่งแสดงให้เห็นการสืบทอดอำนาจในกองทัพค่อนข้างชัดเจน พิจารณาได้จาก พล.อ. สุจินดาฯ แต่งงานกับคุณหญิงวราภรณ์ซึ่งเป็นน้องสาวแท้ ๆ ของ พล.อ. อิศระพงศ์ พล.อ. สุจินดา คราประยูร จึงมีฐานะเป็น "น้องเขย" ของพล.อ. อิศระพงศ์ หนูนภักดี ดังนั้นหาก พล.อ. สุจินดา คราประยูร พ้นจากเก้าอี้ผู้บัญชาการทหารบกเมื่อใดเป็นที่เชื่อมั่นว่าบุคคลที่จะเข้ามาสืบทอดแทนในตำแหน่งดังกล่าวน่าจะเป็น พล.อ. อิศระพงศ์ หนูนภักดี เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับ พล.อ. สุจินดา ฯ มากที่สุดในฐานะ "พี่เขย" นอกจากนี้หากพิจารณาในตระกูล "หนูนภักดี" จะพบว่านอกเหนือจาก พล.อ. อิศระพงศ์ หนูนภักดี รองผู้บัญชาการทหารบกแล้ว พล.อ. อิศระพงศ์ฯ ยังมีน้องชายอีก 2 คน คือ พล.ท. ชัยณรงค์ หนูนภักดี ผู้บัญชาการทหารกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ซึ่งเป็นประธาน จปร. รุ่น 11 และ พล.ต. ทวีศักดิ์ หนูนภักดี ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองทหารบกซึ่งบุคคลทั้งสองนี้เปรียบเสมือนเครือญาติของ พล.อ. สุจินดาฯ เช่นเดียวกันและในการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 บุคคลตระกูล " หนูนภักดี " ทั้งสองมีบทบาทสำคัญที่ทำให้การรัฐประหารประสบความสำเร็จ จึงมีข้อสังเกตว่าแนวโน้มของบุคคลตระกูล " หนูนภักดี " ทั้งสองจะก้าวสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพพบกมีความเป็นไปได้สูงโดยเฉพาะตำแหน่ง "ผู้บัญชาการทหารบก" ซึ่งตำแหน่งนี้ถือได้ว่าเป็นหน่วยกำลังหลักของทุกเหล่าทัพและเป็นฐานอำนาจที่สำคัญของการเมืองไทย อย่างไรก็ดีตาม

บุคคลที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งนี้มีเส้นทางได้เต้ามาจาก "หน่วยคุมกำลัง" "หลัก" ของกองทัพบกก่อนแทบทั้งสิ้น เช่น กรณีของ พล.อ. อิสระพงศ์ หนูนภักดิ์ ซึ่งก้าวมาจากหน่วยคุมกำลังมาสู่ตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบกซึ่งพร้อมจะสืบทอดอำนาจต่อจาก พล.อ. สุจินดา คราประยูร ดังนั้นหากพิจารณาเส้นทาง การเติบโตทางวิถีราชการของ พล.ต. ชัยณรงค์ หนูนภักดิ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ซึ่งเป็นหน่วยกำลัง "หลัก" ของกองทัพบก ต่อมาจากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีเมื่อเดือน ตุลาคม 2534 พล.ต. ชัยณรงค์ ได้รับการเลื่อนยศเป็น พล.ท. ในตำแหน่งแม่ทัพน้อยที่ 1 ซึ่งมีแนวโน้มว่า พล.ท. ชัยณรงค์ฯ อาจได้รับแต่งตั้งเป็นแม่ทัพภาคที่ 1 เมื่อก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกในอนาคตได้เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่เอื้ออำนวยต่อการสืบทอดอำนาจของนายทหารตระกูล "หนูนภักดิ์" ผู้นี้ ทั้งด้านเส้นสายในกองทัพบก จากการที่เป็นเครือญาติกับ พล.อ. สุจินดา คราประยูร รวมทั้งการเติบโตในวิถีราชการที่รวดเร็วและมีผลงานในการมีส่วนร่วมรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 นอกจากนี้ยังมีบทบาทในฐานะประธาน จปร. รุ่น 11 ซึ่งคาดหมายว่าจะเป็ นแกนนำหรือเป็นศูนย์รวมแห่ง จปร. รุ่นนี้เช่นเดียวกับ พล.อ. สุจินดา ฯ ในฐานะที่เป็นประธาน จปร. รุ่น 5 ซึ่งถือว่าเป็นสายเลือดใหม่ในการสืบทอดอำนาจจาก จปร. รุ่น 5 นั่นเอง (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ : 11 - 17 สิงหาคม 2534, 9)

ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า จปร. รุ่น 5 ภายใต้การนำของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร เป็นจุดเริ่มของการสืบทอดอำนาจลงมาถึง จปร. รุ่น 11 ที่หมายถึง พล.ท. ชัยณรงค์ หนูนภักดิ์ แกนนำของนายทหารรุ่นนี้และในฐานะที่เป็นตระกูล "หนูนภักดิ์" เครือญาติใกล้ชิดกับตระกูล "คราประยูร" จึงมีความเป็นไปได้สูงว่า พล.ท. ชัยณรงค์ ฯ จะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจาก พล.อ. สุจินดา ฯ และ พล.อ. อิสระพงศ์ ฯ ให้มีการสืบทอดตำแหน่งสำคัญในกองทัพบกเฉกเช่นเดียวกับการสืบทอดอำนาจของ จปร. รุ่น 5 และเป็นที่แน่นอนว่าจะมีการสนับสนุนพรรคพวกและรุ่นขึ้นมาครองตำแหน่งสำคัญในกองทัพบกตามลำดับเช่นเดียวกับที่ จปร. รุ่น 5 ได้ปูพื้นฐานไว้และประการสำคัญ

บุคคลตระกูล "หนูนั๊กดี" อีกคนหนึ่งคาดว่าจะได้รับการสนับสนุนในการสืบทอดอำนาจในกองทัพโดยการหนุนของ พล.ท. ชัยณรงค์ฯ ก็คือ พล.ท. ทวีศักดิ์ - หนูนั๊กดี นั่นเอง

2. ด้านการเมือง

2.1 การตั้งพรรคการเมืองใหม่

ในอดีตพรรคเสรีมนังคศิลาของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม และกลุ่มราชครูหลังจากการปฏิวัติของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็เกิดการแตกสลาย "พรรคทหาร" ก็เกิดขึ้นคือ "พรรคชาติสังคม" ที่ก่อตัวขึ้นมาเพื่อหนุนผู้นำทหารในยุคนั้นคือ จอมพลสฤษดิ์ ฯ ขึ้นมามีอำนาจเบ็ดเสร็จทางการเมืองซึ่งหากเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อพรรคการเมืองในยุค รสช. และเมื่อได้ประกาศยึดทรัพย์ของรัฐมนตรีพรรคร่วมรัฐบาลพลเอกชาติชายฯ แล้วจะเห็นว่าพรรคชาติไทยซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหญ่มีอันต้องแตกสลายเปรียบเสมือนพรรคเสรีมนังคศิลาในอดีต บรรดาลูกพรรคของพรรคชาติไทยเริ่มไหลเข้าสู่พรรคใหม่ซึ่งมีทั้งพรรคความหวังใหม่ของ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมืองใหม่ที่เรียกว่า "พรรคทหาร" ชื่อ "พรรคสามัคคีธรรม" พรรคการเมืองใหม่ดังกล่าวนี้พิจารณาแล้วก็เปรียบเสมือนกับพรรค "ชาติสังคม" ในอดีตที่ดึงขึ้นมาเพื่ออิงกระบวนกร "ประชาธิปไตย" เพื่อปูทางให้ทหารสืบทอดอำนาจการเมืองนั่นเอง

การกำเนิดของพรรคสามัคคีธรรม

พรรคสามัคคีธรรมก่อกำเนิดโดยการยื่นจดทะเบียนเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2534 โดยมีนายทหารอากาศนอกประจำการผู้ดำรงฐานะนักประสานงาน คือ น.ท. ฐิติ นาคทรพร ซึ่งประกาศจัดตั้งพรรคนี้โดยหลักการดังนี้ (แนวหน้าสุดสัปดาห์ 13 - 19 พฤศจิกายน 2535, 3)

1) เพื่อหนุนนายทหารแห่งสภา รสช. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พล.อ. สุจินดา คราประยูร และ พล.อ.อ. เกษตร โรจนนิล

2) เมื่อระดมนักการเมืองที่ไม่ต้องการสังกัดพรรคเดิมของตน ขณะเดียวกันก็มีเจตนารมณ์แน่วแน่จะสนับสนุน พล.อ. สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี

แม้ว่าจะไม่มีการประกาศตัวอย่างชัดเจนของแกนนำผู้ก่อตั้งพรรคในระยะแรก ๆ แต่ก็เป็นที่ทราบว่ามีผู้ร่วมก่อตั้งพรรครวม 15 คน ประกอบไปด้วยผู้คลั่งหวอดในวงการเมืองเช่น นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ อดีตประธานที่ปรึกษาพรรคเอกภาพและสมาชิกพรรคเอกภาพรวมทั้งบุคคลบางส่วนของพรรคชาติไทยนำโดย นาย ฟิลิจ จันทรสุรินทร์ นายสอาด ปิยะวรรณ และอดีต สส. จาก พรรคราษฎร, ปวงชนชาวไทย รวมทั้ง ประชากรไทยด้วย

จุดสำคัญที่น่าเชื่อว่าพรรคสามัคคีธรรม เป็น "พรรคทหาร" และจัดตั้งขึ้นมาเพื่อรองรับการสืบทอดอำนาจของทหารก็คือแกนนำหรือผู้ก่อตั้งพรรค คือ น.ท. ฐิติฯ เป็น "มือการเมือง" ำกับนายทหารชั้นผู้ใหญ่หลายรายในเบื้องลึกเขามีความสัมพันธ์กับ พล.อ.อ. เกษตร โรจนนิล ผู้บัญชาการทหารอากาศรวมทั้ง พล.อ. สุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 26 พฤศจิกายน 2534 - 1 มิถุนายน 2534 ; 12) ดังนั้นแม้ว่า น.ท. ฐิติฯ จะปฏิเสธว่าไม่มีจุดประสงค์เมื่อตั้งพรรครองรับอำนาจของผู้ที่จะลงจากหลังเสือที่หมายถึงบุคคลในคณะ รสช. แต่ภาพที่ปรากฏออกมาไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่า น.ท. ฐิติฯ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการที่ อดีต สส. กลุ่มหนึ่งจำนวน 30 คน นำโดย สุขุม เลาว์ชัยศิริ , เสริมศักดิ์ การ์ตูน , ฯลฯ นำกระเช้าดอกไม้ไปแสดงคารวะต่อ พล.อ. สุจินดา คราประยูร หลังการยึดอำนาจและบุคคลเหล่านี้ก็ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติในที่สุด และเป็นที่น่าสังเกตว่าอดีต ส.ส. ที่เป็นระดับรัฐมนตรีในรัฐบาล พล.อ.ชาติชายฯ ได้ทยอยเข้ามาสู่พรรคนี้อีกเช่น นายประมวล สุภาวสุ, นายสุบิน ปิ่นขยัน , นายภิญญา ช่วยปลอด ฯลฯ ทั้งนี้จะมีเหตุผลเป็นอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากบุคคลเหล่านี้ทราบดีว่าการจะได้เป็น ส.ส. ในสมัยหน้าขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการคือ.-

- 1) อำนางรัฐซึ่งอยู่กับ รสช.
- 2) บารมีของพรรคสามัคคีธรรม จะหนุนบุคคลใน รสช. ซึ่งหมายถึง พล.อ. สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

3) ฝ่ายผู้มีอำนาจน่าจะ เป็นผู้ "ซื้อเสียง" ให้ชนะการเลือกตั้ง
ที่สุด

(อิงอำนาจ อิงเงิน และอิงอิทธิพลในพื้นที่)

จากปัจจัยข้างต้นบุคคลที่เข้ามาในพรรคนี้ย่อมตระหนักดีว่าหากเข้ามาอยู่ในพรรคสมาชิกก็ย่อมเป็นพวกเดียวกับ รสช. และย่อมสนับสนุนคนของ รสช. แก้วสู่อำนาจทางการเมืองภายหลังการเลือกตั้ง พรรคสมาชิกย่อมเป็นพรรคที่พวกเขาพึ่งพาได้เพราะมีโอกาสเป็นพรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาลมากกว่าพรรคเดิมที่ตนเองสังกัด โดยเฉพาะพรรคชาติไทยซึ่งประสบปัญหาการที่ผู้นำพรรคคือ พล.อ.ชาติชายฯ และผู้นำคนสำคัญของพรรค ถูกประกาศจากคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินว่าเป็นผู้ร้ายวณิชบกิตติ ดังนั้นอดีต ส.ส. และรัฐมนตรีจึงหันมาเข้าพรรคสมาชิกโดยมีข้อแลกเปลี่ยนว่าหากสนับสนุนผู้นำ รสช. เป็นนายกรัฐมนตรีแล้วโอกาสที่พวกเขาจะหลุดจากการตัดสินของ คตส. ในเรื่องคดียัดทรัพย์สิน และส่งเรื่องให้ศาลพิจารณาย่อมมีมากกว่า เพราะถ้าหากศาลตัดสินให้ยัดทรัพย์สินเพราะร้ายวณิชบกิตติแล้วนักการเมืองเหล่านี้จะหมดสิทธิ์สมัครเป็นผู้แทนราษฎรตลอดไปตราบนานเท่าที่รัฐธรรมนูญฉบับปี 2534 ใช้บังคับอยู่

ในระยะแรกพรรคสมาชิกก็ก่อกำเนิดขึ้น น.ท. ฐิติ นาคกรรพ ได้กำหนดการรวบรวมสมาชิกจากอดีตรัฐมนตรีและ ส.ส. จากพรรคการเมืองต่างๆที่มีความขัดแย้งภายในพรรคเดิมของตนเองที่ น.ท. ฐิติฯ เรียกว่า "กลุ่มอำนาจเก่า" แต่ขณะเดียวกันก็ไม่อยากไปอยู่กับกลุ่มอำนาจใหม่ หรือ "พรรคความหวังใหม่" ของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ โดยวิธีการสนับสนุนเงินแก่พรรค จะไม่ให้นายทุนพรรคเพื่อสนับสนุนการเงินให้แก่ ส.ส. เพื่อเลือกตนเองเป็นรัฐมนตรี แต่จะเป็นลักษณะ "กองทุนพรรค" โดยได้รับการสนับสนุนจากนักธุรกิจผู้หวังพึ่งอำนาจใหม่และจากการตั้งค่าตัว ส.ส. ที่เข้าพรรคด้วยตัวเลข 3 - 5 - 7 เพื่อดึงสมาชิกพรรคผู้กระจายเงินจากทุกพรรคการเมืองเข้ามาอยู่ในพรรคสมาชิก ประเด็นสำคัญคือ น.ท. ฐิติ นาคกรรพ และ

นายพินิจ จันทรสุรินทร์ ได้แสดงความเห็นสนับสนุนวิธีการเลือกตั้งแบบรวม
เขต - เบอร์เดียวโดยคาดว่าจะทำให้สมาชิกพรรคของตนได้รับ
เลือกเข้าสู่สภา มาก ๆ เพราะวิธีการเลือกตั้งแบบนี้เป็นวิธีที่เอื้อต่อการเป็น
เสียงข้างมากในรัฐสภา และสะดวกต่อการสนับสนุนให้คนใน รสช. ซึ่งหมาย
ถึง พล.อ. สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์
14 - 20 กรกฎาคม 2534 ; 8) เปรียบเสมือนการปูทางให้คณะ รสช.
สืบทอดอำนาจทางการเมืองภายหลังการเลือกตั้งได้สะดวกขึ้นนั่นเอง

2.2 การสลายพรรคการเมืองเก่า

หลังจากคณะ รสช. ได้ตั้งข้อหาฉกรรจ์ให้กับรัฐบาล พล.อ.
ชาติชาย ชุณหะวัณ เพื่อยึดอำนาจว่ามีพฤติกรรมฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นมูลเหตุ
สำคัญ โดยมีอดีตรัฐมนตรีและนักการเมืองที่เข้าข่ายสงสัยในพฤติกรรมดังกล่าว
รวม 25 คน คณะ รสช. จึงได้มีประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ
ฉบับที่ 26 เรื่องให้อายุัดและห้ามจำหน่ายใบอนุญาตอดีตรัฐมนตรีและนักการเมือง
ที่ได้ประกาศรายชื่อดังกล่าว พร้อมทั้งได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ
ทรัพย์สินอดีตนักการเมือง ประกอบด้วย.-(ราชกิจจานุเบกษา(ฉบับพิเศษ)
25 กุมภาพันธ์ 2534 ; 6)

1. พล.อ. สิทธิ	จิระโรจน์	ประธานกรรมการ
2. นายสุธี	อากาศฤกษ์	รองประธานกรรมการ
3. นายมงคล	เปาอินทร์	กรรมการ
4. นายไพศาล	กมลย์วิสัย	กรรมการ
5. นายสุชาติ	ไกรประสิทธิ์	กรรมการ
6. พล.ต.ท. วิโรจน์	เปาอินทร์	กรรมการ
7. นายชัยเชต	สุนทรพิพิธ	กรรมการและเลขานุการ

โดยให้คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจประกาศรายชื่อนักการเมืองที่มีพฤติกรรมที่ถือว่าร้ายแรงผิดปกติกให้สาธารณชนทราบพร้อมยังมีอำนาจออกคำสั่งอายัดและห้ามจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินทั้งปวงของบุคคลนั้น

ผลกระทบของการประกาศรายชื่ออดีตรัฐมนตรีและนักการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองจึงเกิดขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ผลกระทบโดยตรงคือบุคคลที่ถูกประกาศรายชื่อได้รับผลความเสียหายในด้านชื่อเสียงและเกียรติภูมิ แม้ว่าจะยังไม่เห็นผลการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินปรากฏออกมาก็ตาม ผลกระทบต่อเนื่องหรือผลทางอ้อมก็คือพรรคการเมืองที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ย่อมได้รับผลกระทบและเสียหายตามไปด้วย หัวหน้าพรรคการเมืองบางรายได้วางมือทางการเมืองโดยปริยาย เช่น พล.อ. เทียนชัย สิริสัมพันธ์ หัวหน้าพรรคราษฎร พรรคการเมืองใหญ่ ๆ ที่เคยเป็นพรรคร่วมรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ฯ ต่างได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้าเพราะบรรดาอดีตรัฐมนตรีที่ได้รับการประกาศว่ามีพฤติกรรมส่อไปในทางทุจริตและร้ายแรงผิดปกติ ล้วนแล้วแต่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคการเมืองแทบทั้งสิ้น เช่น พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทย , นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์, นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคเอกภาพ, นายมนตรี พงษ์พานิช หัวหน้าพรรคกิจสังคม, ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง หัวหน้าพรรคมวลชน โดยเฉพาะ พล.เอกชาติชาย ชุณหะวัณ ถึงกับประกาศว่าจะเลิกเล่นการเมืองอย่างเด็ดขาด เป็นต้น

เมื่อบรรดาหัวหน้าพรรคการเมืองดังกล่าว ถูกประกาศว่ามีพฤติกรรม ฉ้อราษฎร์ บังหลวงและมีทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่สุจริต ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางด้านพรรคการเมือง คือพรรคการเมืองที่เคยมีสมาชิกพรรคเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นเกิดการสลายตัวแยกกันออกไป เนื่องจากไม่สามารถพึ่งพาหัวหน้าพรรคของตนเองได้อีกต่อไป การสลายตัวแยกตัวออกไปดังกล่าวมี 2 ลักษณะคือ การเข้าไปอยู่ในพรรคการเมืองใหม่ที่คาดว่าจะเป็นศูนย์อำนาจของคณะ รสช. ในอนาคต หลังการเลือกตั้งคือพรรคสามัคคีธรรม และพรรคการเมืองที่เป็นขั้วอำนาจใหม่ คือพรรคความหวังใหม่ ส่วน

พรรคการเมืองเดิมหากเป็นพรรคใหญ่หรือเป็นพรรคที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล เช่น พรรคชาติไทย, พรรคกิจสังคม นั้นย่อมมีพลังอ่อนลงไป เพราะสมาชิกพรรคได้โยกย้ายออกไปมาก สำหรับพรรคการเมืองเล็ก ๆ เช่น พรรคมวลชนนั้น เมื่อปราศจากหัวหน้าพรรคก็ไม่มีบทบาทหรือพลังใด ๆ กล่าวโดยสรุปก็คือจากมาตรการยึดทรัพย์สินอดีตนักการเมืองโดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทำให้เกิดการสลายตัวของพรรคการเมืองโดยมีนักการเมืองจากพรรคต่าง ๆ กระจัดกระจายออกไปอิงอำนาจของคณะ รสช. ในพรรคการเมืองใหม่ เพื่อเป็นหลักประกันในการทวนกลับเข้าไปมีอำนาจในรัฐบาลอีกครั้งหนึ่งภายหลังการเลือกตั้งหรือเพื่อหนทางให้ตนเองหลุดพ้นจากการเป็นผู้ร่ำรวยผิดปกติในกรณีของอดีตรัฐมนตรีที่มีชื่อว่าเป็นผู้ ร่ำรวยผิดปกติ เป็นต้น

3. ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ

นอกจากคณะ รสช. จะมีพฤติการณ์การสืบทอดอำนาจด้านการทหารและการเมืองตามที่ได้กล่าวมาแล้ว คณะ รสช. ยังมีพฤติการณ์การสืบทอดอำนาจโดยอิงตัวบทกฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความชอบธรรมทางกฎหมายให้แก่ตนอีกด้วย

เป็นที่ทราบกันดีว่าภายหลังการปฏิวัติรัฐประหารทุกครั้งทหารมักจะทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเดิมและร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่เพื่อสร้างกติกากในการปกครองประเทศ โดยก่อนที่จะมีการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็จะทำการยกร่างธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรขึ้นมาก่อนเพื่อใช้ในการปกครองประเทศเป็นการชั่วคราว ในกรณีของ รสช. ก็เช่นเดียวกันภายหลังการยึดอำนาจปกครองประเทศจากรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 รสช. ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 และทำการร่างรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศพ.ศ. 2534 เพื่อใช้ในการปกครองประเทศเป็นการชั่วคราว หลังจากนั้น

รสช. ได้แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญ และพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ นอกจากนี้ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการยกร่างรัฐธรรมนูญผ่านขั้นตอนการพิจารณาให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการการแปรรูปร่างรัฐธรรมนูญตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักร (ชั่วคราว) พ.ศ. 2534 โดยก่อนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับถาวร) พ.ศ. 2534 จะประกาศใช้บังคับปรากฏว่ามีข้อสังเกตหลายประเด็นที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการ และกลไกการสืบทอดอำนาจที่ปรากฏออกมาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้. -

3.1 ด้านสมาชิกสภานิติบัญญัติ

บทบัญญัติแห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 มาตรา 7 ได้กำหนดให้ประธานสภาปรึกษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขึ้น โดยเป็นผู้นำความขึ้นกราบบังคมทูลถวายคำแนะนำให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจำนวนทั้งสิ้น 292 คน แต่อย่างไรก็ตามที่มาแห่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทั้ง 292 คน ดังกล่าวที่ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2534 เกิดขึ้นจากการคัดเลือกโดยคณะ รสช. ทั้งสิ้น กล่าวคือคณะ รสช. จะมีข้อตกลงเป็นการภายในว่าจะแบ่งสรรโควตาเสนอรายชื่อผู้ที่ตนเห็นว่าเหมาะสมสมควรได้รับการคัดเลือกให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติในอัตราส่วนดังนี้. (มติชนสุดสัปดาห์, 24 มีนาคม 2534, 54 - 56)

- พล.อ. สุนทร คงสมพงษ์ ได้รับโควตา 100 ชื่อ
- พล.อ. อ. เกษตร วิจารณ์ ได้รับโควตา 50 ชื่อ
- พล.ร.อ. ประพัฒน์ กฤษณะจันทร์ ได้รับโควตา 50 ชื่อ
- พล.อ. สัจจินดา คราประยูร และ พล.อ. อีสระพงศ์ หนุนภักดี ร่วมกันคิดร่วมกันทำได้รับโควตา 100 ชื่อ

หลังจากนั้นผู้นำ รสช. ทั้ง 5 นำรายชื่อที่ตนเสนอมาร่วมประชุม
พิจารณาโดยเลือกสรรทีละคน ทีละลำดับ ตัดทอนชื่อบุคคลที่ซ้ำ คัดทิ้งชื่อคน
ที่เห็นพ้องกันว่าไม่สมควรผ่านโดยการยกมือออกเสียง 3 ใน 5 จนกระทั่ง
ได้จำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติ จำนวน 292 คน

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าเมื่อผู้นำ รสช. ทั้ง 5 คนเป็นผู้คัดเลือกสมาชิก
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกย่อมเป็นคนของรสช.
ทั้งนี้พิจารณาได้จากสมาชิกสภานิติบัญญัติจำนวน 292 คน มีนายทหารทั้งใน
และนอกราชการจำนวน 146 คน ซึ่งเท่ากับครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภานิติบัญญัติ
โดยแยกออกเป็นทหารประจำการ 135 นาย จากกองทัพบก กองทัพเรือ
กองทัพอากาศและกองบัญชาการทหารสูงสุดจำนวน 41, 30, 30 และ 34
นายตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีนายทหารนอกประจำการอีกจำนวน 11 นาย
สำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติในกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่กลุ่มนักวิชาการข้าราชการ
พลเรือนอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักธุรกิจ
ที่เคยผ่านหลักสูตรป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐบาล และภาคเอกชน (ปรอ.)
รุ่น 1 - 3 ประมาณ 15 คน อาทิเช่น รุ่นที่ 1 นายธนินทร์ เจียรนนท์
นายโชคชัย อักษรนันท์ นายสุทธิเกียรติ จิราธิวัฒน์ นายแพทย์ประเสริฐ
ปราสาททองโอสถ ฯลฯ รุ่นที่ 2 อาทิเช่นคุณหญิงพัชรี ว่องไพฑูรย์ นายวิรุฬ
เตชะไพบูลย์ ฯลฯ รุ่นที่ 3 อาทิเช่น นายชาติเชื้อกรรณสูตร ฯลฯ เป็นต้น
สำหรับอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่ง
ชาติพิจารณาแล้วก็เป็นคนของ รสช. อาทิเช่น พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร หัวหน้า
พรรคเสรีนิยมมือดีเป็นนายทหาร จปร. รุ่น 5 นายปภิต พัฒนกุล ส.ส.กทม.
สังกัดพรรคประชากรไทยซึ่งมีความสนิทสนมกับ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์
ประธาน รสช., ร.ต.บุญยง วัฒนพงศ์ เลขาธิการพรรคพวชนชาวไทยซึ่ง
ไม่ลงรอยกับหัวหน้าพรรคคือ พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก จึงเป็นคุณสมบัติที่
รสช. เลือกเข้ามาเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นต้น (มติชนสุดสัปดาห์
, 24 มีนาคม 2534 , 14)

3.2 คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ในขั้นตอนของการยกร่างรัฐธรรมนูญ จำแนกเป็น 2 ประเด็นคือ ด้านตัวบุคคลที่เป็นคณะกรรมการ และด้านบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ที่มีลักษณะสืบทอดอำนาจ(ทั้งในบทเฉพาะกาล และนอกบทเฉพาะกาล)

3.2.1 ด้านตัวบุคคลที่เป็นคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ

หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักรฉบับชั่วคราวแล้ว สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แต่งตั้ง คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้น มีจำนวน 20 คน ประกอบด้วย นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานเพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญให้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ พิจารณาซึ่งหากพิจารณาบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ ดังกล่าวโดยผิวเผินจะเห็นว่า รสช.พยายามสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นโดยแสดงท่าทีว่าไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญ หรือเปิดโอกาสให้บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีอิสระอย่างเต็มที่กล่าวคือ ภาพของคณะกรรมการจะประกอบด้วยบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิ และน่าเชื่อถือหลายท่าน แต่หากพิจารณาให้ลึกซึ้งบุคคลที่เป็นคณะกรรมการส่วนใหญ่ ๆ ก็เป็นคนของ รสช. อาทิเช่น นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ผู้มีตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายและมีลักษณะของความยึดหยุ่นสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ง่าย คณะ รสช. จึงมอบตำแหน่งประธานคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญให้เพื่อประโยชน์ในการใช้ความชำนาญด้านกฎหมายของนายมีชัยฯ พลิกแพลงหรือควบคุมการร่างรัฐธรรมนูญไปในทิศทางที่ รสช. ต้องการ นอกจากนี้แล้วบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการคนอื่น ๆ ที่น่าจะเป็นคนของ รสช. อาทิเช่น พลโทสมิง ใต้ลังคะ อดีตเจ้ากรมพระธรรมนูญซึ่งคลั่งหวอดด้านกฎหมาย นายยุวรัตน์ กมลเวช ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี และอดีตรองอธิบดีกรมการปกครองเป็นคนที่ชำนาญด้านกฎหมายเลือกตั้งสภา รสช. มีนโยบายจะจัดการทุ้มชื่อเสียงในการเลือก

ตั้งจึงนำนายยุวรัตน์มาเป็นคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญด้วย บุคคลรายต่อมาก็คือ นายทินพันธุ์ นาคะตะ อาจารย์จากนิค้ำฯ อดีตที่ปรึกษารัฐบาลเปรม 1-5 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีอดีตเคยเป็นนายทหาร จปร. รุ่น 5 และยังเป็นเพื่อนสนิทกับ พล.อ. สุจินดา คราประยูร นอกจากนี้มี นายวิษณุ เครืองาม รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นอาจารย์สอนกฎหมายที่มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับฝ่ายทหารมาตลอด นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม อดีตการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นนักเศรษฐศาสตร์เคยมีบทบาทในการเขียนบทความและบทวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจการเมืองสมัยรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ จนได้รับความกระทบกระเทือนมาแล้ว เป็นต้น (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 14 เมษายน - 20 เมษายน 2534:4) ดังนั้นเมื่อ รสช.ได้แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ย่อมเป็นคนของ รสช. และพร้อมที่จะร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามแนวทางที่ รสช. ต้องการ จึงถือได้ว่าการร่างรัฐธรรมนูญได้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะ รสช. ตั้งแต่เริ่มแรก

3.2.2 ด้านบทบัญญัติของร่างรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะการสืบ

ทอดอำนาจ

จากการที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานซึ่งเป็นคนของ รสช. เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นบทบัญญัติที่ปรากฏในร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งในบทเฉพาะกาลและนอกบทเฉพาะกาลจึงแทบแฝงการสืบทอดอำนาจของ รสช. ลงไป โดยจำแนกเป็น 2 ประการดังนี้.-

ประการแรก ในส่วนบทถาวรของรัฐธรรมนูญมีดังนี้

(1) นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามมาตรา 173 ซึ่งหมายความว่าบุคคลภายนอกหรือผู้ที่เป็นบุคคลสำคัญของ รสช. หรือผู้บุคคลที่ รสช. สนับสนุนสามารถเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ การมีบทบัญญัติไว้เช่นนี้จึงเป็นช่องทางให้อำนาจนอกระบบเกิดขึ้นได้ง่าย (เพราะนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารสูงสุดของประเทศ)

(2) ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภาและให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามมาตรา 173 วรรค 3 ซึ่งหมายความว่า ประธานรัฐสภาซึ่งมาจากประธานวุฒิสภา วุฒิสมาชิกล้วนมาจากการแต่งตั้งของ รสช. ทั้งสิ้น การมีบทบัญญัติไว้เช่นนี้ แสดงว่าสภาที่มาจาก การแต่งตั้งของ รสช. มีอำนาจมากกว่าประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ รสช. ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยมีอำนาจมากกว่าประชาชนทั้งประเทศซึ่ง เป็นการแบ่งสรรอำนาจที่ไม่ชอบธรรม

(3) การกำหนดเขตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์ 7 คน โดยจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกิน 7 คน ก็ให้ถือว่าจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งเท่ากับรวมเขตจังหวัดใดแล้วอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นความพยายามปูทางให้มีการแปรญัตติในชั้นกรรมาธิการให้เป็นการเลือกตั้งแบบรวมเขต อันจะเอื้ออำนาจต่อพรรคการเมืองที่อยู่ในข่ายอำนาจของ รสช. สามารถเข้าไปในสภาได้เป็นจำนวนมาก เพราะจะไม่มีการแข่งขันกันเองในจังหวัดนั้นเอง ดังนั้นเมื่อพรรคการเมืองที่อยู่ในข่ายอำนาจของ รสช. ได้รับเลือกเข้าสภาการสืบทอดอำนาจของ รสช. ก็จะทำให้ทำได้ง่ายเพราะพรรคการเมืองเหล่านี้เป็นฐานสนับสนุนอำนาจของ รสช. ในสภาตามกติกาประชาธิปไตย

(4) ด้านจำนวนของวุฒิสมาชิกตามมาตรา 104 วรรค 2 ซึ่งระบุให้สมาชิกวุฒิสภามีจำนวน 270 คน หรือมีจำนวน 3 ใน 4 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภา (360 คน) ดังนั้นสัดส่วนของสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าว จึงถือว่ามีความมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวุฒิสมาชิก ส่วนใหญ่มาจากการแต่งตั้งของ รสช. ด้วยแล้วย่อมมีอิทธิพลกดดันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภาตามความต้องการของผู้มีอำนาจได้โดยง่าย เพียงแต่มีผู้แทนราษฎรที่มาจากพรรคสามัคคีธรรมไปร่วมมือกับวุฒิสมาชิกเพียงไม่ถึงร้อยละ 20 ของผู้แทนทั้งหมดคือ 45 คนเท่านั้น (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 9 - 10 ธันวาคม 2534, 14)

(5) อำนาจของวุฒิสมาชิก นอกจากจะทำหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายแล้วยังมีหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร โดยขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติไว้ล่วงหน้าได้ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 151

(6) ด้านการแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศเพื่อเป็นเครื่องมือในการสืบทอดอำนาจโดยให้มีการกำหนดบทบัญญัติให้แก้ไขยากซึ่งมาตรา 233 ได้บัญญัติว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญในวาระที่ 1 และวาระที่ 3 จะต้องใช้เสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดซึ่งหมายความว่า จะต้องใช้เสียงถึง 420 เสียง จึงจะทำการแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ ดังนั้นลัทธิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสภาจำนวน 360 คน เห็นชอบให้แก้ไขก็ยังไม่อาจจะกระทำได้อันตรายต่อเสียงของวุฒิสมาชิกอีก 60 เสียงซึ่งเป็นไปได้ยากเพราะวุฒิสมาชิกล้วนแต่ได้รับการแต่งตั้งจากสภา รสช. (สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์ 20 สิงหาคม 2534 , 10) (ไม่รวมถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในพรรคทหารหรือขั้วผู้มีอำนาจ) ลักษณะดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดอำนาจของกลุ่มผู้มีอำนาจในกรณีที่ยุบายารักษาเงื่อนไขแห่งการสืบทอดอำนาจ ตามที่ร่างไว้ให้ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งรสช. ได้สร้างเสถียรภาพทางระบบรัฐสภาให้เกิดขึ้นตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญที่ได้ร่างขึ้นนั่นเอง

ประการที่สองในส่วนที่เป็นบทเฉพาะกาล

ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ยกร่างโดย คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานนอกจากจะมีบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในบทถาวรของรัฐธรรมนูญ ที่ให้อำนาจต่อการสืบทอดอำนาจของรสช. ดังกล่าวแล้วหากพิจารณาถึงบทเฉพาะกาลในร่างรัฐธรรมนูญ จะพบว่ามีลักษณะของการเป็นเผด็จการและให้อำนาจต่อการสืบทอดอำนาจของ รสช. ยิ่งขึ้นไปอีกโดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติเป็นผู้กราบบังคมทูล พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี รวมทั้งเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีด้วย จะเป็นการสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้มีอำนาจอย่างชัดเจน เพราะบุคคลที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นบุคคลของ รสช. หรือเป็นบุคคลที่ รสช. เห็นชอบด้วยเท่านั้น

3.3 คณะกรรมการการแปรรูปรัฐธรรมนูญ

ภายหลังจากคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 เสร็จเรียบร้อยแล้วเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2534 คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้มอบร่างรัฐธรรมนูญให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมในวาระที่ 2 ที่ประชุมสภานิติบัญญัติได้ลงมติรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไว้พิจารณา และได้แต่งตั้งคณะกรรมการการแปรรูปรัฐธรรมนูญขึ้นมาชุดหนึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิรวม 25 คน โดยมีนายโอสถ โกศิน เป็นประธาน คณะกรรมการดังกล่าวได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขมาตราต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่การแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวยังคงเน้นการสืบทอดอำนาจของ รสช. มากกว่าเดิมทั้งนี้สามารถพิจารณาได้จากตัวบุคคลที่เป็นคณะกรรมการและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้.-

3.3.1 ด้านตัวบุคคลที่เป็นคณะกรรมการการแปรรูป

หากพิจารณาถึงตัวบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการการแปรรูปรัฐธรรมนูญทั้ง 25 คนจะพบว่าส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการก่อรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 หรือเคยมีความสัมพันธ์กับ รสช. มาก่อน อาทิเช่น (ข่าวพิเศษ, 7 - 8 ธันวาคม 2534, 19-20)

กลุ่ม จปร. รุ่น 5 ได้แก่ พล.อ. จำแลง อุชุกอมล โฆษกสภา รสช. , พล.อ. ศัลย์ ศรีเพ็ญ ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก , พล.ต.ท. วิโรจน์ เปาอินทร์ จปร. รุ่น 5 สายตำรวจ, นาย กิณพันธ์ นาคะตะ อดีต จปร. รุ่น 5 และเป็นที่ปรึกษาคณะ รสช.

กลุ่ม 0143 หรือ นนอ. 1 และ นนร.1 ซึ่งเทียบรุ่นแล้วเป็นรุ่นเดียวกับ จปร. รุ่น 5 ได้แก่ พล.อ.อ. เฉลย วรินทร์าคม ผู้บัญชาการกรมอากาศโยธิน ซึ่งมีบทบาทในการประสานงานจับกุมตัว พล.อ.ชาติชายฯ นอกจากนี้ยังมี พล.อ.อ. ประชุม ฉายศิริ และ พล.ร.อ. ปรีดา การสุทธิ ผู้มีส่วนร่วมในการก่อการรัฐประหาร เป็นต้น

กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการก่อการรัฐประหารซึ่งมิได้เป็น จปร. รุน 5 หรือกลุ่ม 0143 แต่เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับ จปร. รุน 5 และกลุ่ม 0143 อาทิเช่น พล.ท. ชัยณรงค์ หนุนภักดี ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับผู้นำ รสช. พล.อ. ทวีระพงษ์ สิงห์เสนี เจ้ากรมส่งกำลังบำรุงทหารอากาศผู้มีบทบาทในการเชิญ พล.อ. ชชาติชาย ชุณหะวัณ ลงจากเครื่องบิน ซี 130 เพื่อนำไปควบคุมตัว เป็นต้น

นอกจากนี้ หากพิจารณาตัวบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็น ประธานกรรมการการแปรรูปร่างรัฐธรรมนูญ คือนายโอสถ โกสิน แล้วนับว่าเป็นบุคคลที่ รสช. พิจารณาแล้วเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุดเนื่องจากเป็นบุคคลที่ผูกขาดตำแหน่งวุฒิสมาชิกมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี 2516 มีบทบาทในอดีตเป็น หัวหอกในการสนองความต้องการของผู้มีอำนาจหรือรัฐบาลในยุคนั้น ๆ มาโดยตลอด

จากบุคคลที่เป็นคณะกรรมการการแปรรูปร่างรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวจึงไม่น่าสงสัยเลยว่าร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านการแปรรูปของ คณะกรรมการชุดนี้ย่อมมีรูปแบบที่มุ่งรักษาอำนาจ หรือสืบทอดอำนาจของ รสช. อย่างชัดเจน เนื่องจากล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์แนบแน่น กับ รสช. ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นกรรมการ การแปรรูปทั้ง 25 คน ได้รับการเจรจนาัดแนะกัน เรียบร้อยก่อนมีการเสนอชื่อ โดยมีการเสนอคราวเดียวทั้ง 25 คน (ผู้จัดการ, 27 ธันวาคม 2534, 14) ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะกรรมการชุดนี้จึงเป็นคณะกรรมการที่ถูกวิพากษ์ วิจัยอย่างกว้างขวางและมีสมณานามต่าง ๆ มากมายเช่น "ร่างทรง รสช." "25 อรหันต์ทองแดง" "โจรปล้นประชาธิปไตย" ฯลฯ เป็นต้น (ข่าวพิเศษ, 2 ธันวาคม - 8 ธันวาคม 2534 , 18)

3.2 ด้านบทบาทยุติธรรมรัฐธรรมนูญที่ผ่านการแปรรูปแล้ว

โดยที่คณะกรรมการการแปรรูปร่างรัฐธรรมนูญเป็นคน ของ รสช. ดังกล่าว ดังนั้นบทบาทยุติธรรมที่ผ่านการแปรรูปแล้วยังคงมีอำนาจ เฝ้าพิจารณาและเฝ้าอำนาจต่อการสืบทอดอำนาจของ รสช. ทั้งในบทเฉพาะ กาลและนอกบทเฉพาะกาล ดังนี้ -

ในส่วนที่เป็นบทถาวรของรัฐธรรมนูญ

1. บทบัญญัติที่กำหนดว่า นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา 173 ของร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานยังคงมีอยู่ ซึ่งหมายความว่านายกรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งได้ การสืบทอดอำนาจของ รสช. ผ่านมายังบุคคลที่จะเป็นนายกรัฐมนตรียังคงมีอยู่เช่นเดิม

2. การให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 173 วรรค 3 ที่แสดงให้เห็นว่า อำนาจของประธานรัฐสภามีมากกว่า ประธานสภาผู้แทนราษฎรยังคงมีอยู่เช่นเดิม

3. วุฒิสมาชิกทำหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ตามมาตรา 151 ยังคงมีอยู่

ในส่วนที่เป็นบทเฉพาะกาล

บทเฉพาะกาลของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งมีนายโสภโกลสิน เป็นประธานนับว่ามีบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดอำนาจของ รสช. มากกว่าบทเฉพาะกาลของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน เนื่องจากจะยังคงอำนาจของประธานสภา รักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติในการปราบปรามกบฏพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีรวมทั้งเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 238 แล้วยังได้กำหนดบทบัญญัติเพิ่มเติมลงเ็นบทเฉพาะกาลดังนี้

1. การให้ประธานสภา รักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา โดยให้มีสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่เกิน 360 คน ตามมาตรา 238 ทวิ ซึ่งหมายความว่าวุฒิสมาชิกซึ่งเป็นคนของ รสช. มีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผลให้อำนาจของ รสช. สามารถเข้ามาครอบงำกลไกทางรัฐสภา

อย่างเปิดเผย โดยสามารถโหวตในการพิจารณาตัวบทกฎหมายหรือสร้างกติกาดังๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการสืบทอดอำนาจของ รสช. ได้โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่มีบทบาทที่จะมีส่วนร่วมหรือยับยั้งได้แต่อย่างใด

2. การกำหนดอำนาจของวุฒิสมาชิกทั้ง 360 คนไว้อย่างหลือล้น ตามมาตรา 239 ทวิ ซึ่งวุฒิสมาชิกสามารถเข้าประชุมร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องต่อไปนี้

2.1 การเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

2.2 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

2.3 การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล

2.4 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีแจ้งว่าเป็นเรื่องพระราชบัญญัติสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงของราชอาณาจักรราชบัลลังก์ หรือเศรษฐกิจของประเทศ

2.5 การพิจารณาร่างพระราชกำหนด

ซึ่งทั้งสองส่วนนี้เป็นร่างของคณะกรรมการแปรรูปคดีก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534

จากอำนาจของวุฒิสมาชิกดังกล่าว จะพบว่าวุฒิสมาชิกมีอำนาจเกินขอบเขตซึ่งโดยหลักการแล้ววุฒิสมาชิกมีอำนาจเพียงการพิจารณากลับกรองกฎหมายเท่านั้น การที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับของ นายโสภ โกสิน เป็นประธานได้กำหนดจำนวนและอำนาจของวุฒิสมาชิกไว้อย่างมากมายดังกล่าวจึงเป็นการควบคุมมิให้มีการสืบทอดอำนาจของ รสช. เบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะเมื่อวุฒิสมาชิกสามารถเข้าประชุมร่วมกันในสภาโดยมีอำนาจรวม 5 ประการดังกล่าวย่อมมีอิทธิพลกดดันให้รัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บริหารราชการแผ่นดิน หรือการพิจารณาตัวบทกฎหมายตามความต้องการของ รสช. ได้โดยง่าย อาทิการโหวตตั้งนายกรัฐมนตรีตามที่ รสช. ต้องการ หรือหาก รสช. ไม่พอใจผลงานของรัฐบาล (หากนายก-

รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินไม่เป็นไปตามความต้องการของ รสช. หรือสร้างความไม่พอใจให้ รสช.) ซึ่งลักษณะเช่นนี้ จึงมีความเป็นไปได้ว่า รัฐบาลก็คงถูกเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ได้รับการไว้วางใจได้ ซึ่งโอกาสที่รัฐบาลจะไม่ได้รับการไว้วางใจโดยการโหวตเป็นไปได้สูง เพราะวุฒิสมาชิกมีจำนวนเท่ากับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

3. ให้มาตรา 23 ของธรรมนูญการปกครองยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ผลก็คือประธานสภา รสช. เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีหลังการเลือกตั้ง ที่เรียกกันว่า "หมกเม็ด"

4. การให้ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือเป็นรัฐมนตรีได้ โดยไม่จำเป็นต้องลาออกจากข้าราชการประจำ ตามมาตรา 242 ทวิ ซึ่งหมายความว่าบรรดาพลพรรคของ รสช. ที่เคยได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ทางการเมืองในรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งสามารถหวนกลับมาดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้อีกในลักษณะของการดำรงตำแหน่งข้าราชการประจำและข้าราชการการเมืองได้ในคราวเดียวกัน การสืบทอดอำนาจของ รสช. ก็ยังคงมีอยู่ต่อไป เพราะผู้กราบบังคมทูลและรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง **นายกรัฐมนตรี** คือประธานสภา รสช. โดยอาศัยฐานอำนาจของวุฒิสมาชิกในสภาเป็นแรงสนับสนุนอีกทางหนึ่ง

มติมหาชนที่มีผลต่อการร่างรัฐธรรมนูญทั้งก่อนและหลังแปรรูป

จากการที่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ตั้งแต่การเริ่มร่างโดยคณะกรรมการซึ่งมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานจนถึงขั้นตอนการแปรรูปร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีนายโอสถ โกศิน เป็นประธานก็ได้มีกระแสคัดค้านต่อต้านรัฐธรรมนูญรุนแรงมากขึ้นตามลำดับทั้งนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ผู้นำแรงงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบทบัญญัติหลายมาตราที่ขัดแย้งกับความเห็นของสาธารณชนที่มุ่งหวังจะได้เห็นความเป็นประชาธิปไตยแต่ปรากฏว่าบทบัญญัติ

ในร่างรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะร่างรัฐธรรมนูญที่อยู่ในขั้นตอนการแปรญัตติก๊กลับกลายเป็นเครื่องมือเอื้ออำนาจให้อำนาจเผด็จการหวนกลับมาอีกและทำให้การสืบทอดอำนาจดำเนินไปอย่างสะดวกมากยิ่งขึ้นผลก็คือเกิดกระแสต่อต้านอย่างรุนแรงและมีผู้ให้ฉายารัฐธรรมนูญฉบับนี้มากมายเช่น "ฉบับพิมพ์เขียว" "สอด้สเด็จการ" "ฉบับร่างทรง" และที่มีชื่อมากที่สุดคือ "ฉบับหมกเม็ด" เป็นต้น (อัจฉราพร กมฺพพิสมัย , 2535, 73)

สำหรับประเด็นที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์และถูกต่อต้านว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นเผด็จการและจัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของ รสช. ก่อนประกาศใช้ทั้งร่างของคณะกรรมการร่างฯ และคณะกรรมการการแปรญัตติ ก็คือ

1. การแก้ไขรัฐธรรมนูญซึ่งมีบทบัญญัติให้แก้ไขได้ยากและเอื้ออำนาจต่อการรักษาอำนาจของ รสช. โดยอาศัยเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญตามมาตรา 233 (สยามรัฐลัปดาห์วิจารณ์ , 4 - 10 สิงหาคม 2534 ; 11)

2. วิธีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์ 7 คน มีขอบเขตใหญ่เกินไปซึ่งจะทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดูแลราษฎรได้ไม่ทั่วถึง และจะทำให้พรรคการเมืองในกลุ่มที่อิงอำนาจ อิงเงิน และอิงอิทธิพลในพื้นที่ได้รับเลือกเข้าสภาเป็นจำนวนมากตาม มาตรา 113

3. จำนวนวุฒิสมาชิกมีจำนวนมากและมีอำนาจตามบทเฉพาะกาลตาม มาตรา 238 ทวิ ทั้งๆ ที่วุฒิสมาชิกมิได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนให้อำนาจของ รสช. เข้ามาครอบงำกลไกทางรัฐสภาได้ง่ายโดยผ่านวุฒิสมาชิกเหล่านี้

4. วุฒิสมาชิกมีอำนาจทั้งการกลั่นกรองกฎหมาย และควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินด้วย

5. การไม่แยกข้าราชการประจำออกจากข้าราชการการเมือง

6. อำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ของประธาน รสช. ยังคงมีอยู่หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้ว

นอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่นๆ ที่คนทั่วไปไม่พอใจและต้องการให้แก้ไข เช่น

1. ให้ประธานรัฐสภาต้องมาจากประธานสภาผู้แทนราษฎร แทนที่จะเป็นประธานวุฒิสภา
2. ให้ นายกรัฐมนตรี มาจากการเลือกตั้งเท่านั้น
3. ข้าราชการประจำจะดำรงตำแหน่งทางการเมืองในเวลาเดียวกันไม่ได้ (ผู้จัดการ, 27 ธันวาคม 2534, 14)
4. ให้ ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี(กรุงเทพธุรกิจ, 14 พฤษภาคม 2535, 11)

เมื่อกระแสการต่อต้านคัดค้านร่างรัฐธรรมนูญทวีความรุนแรงมากขึ้น รสช. จึงได้แสดงออกให้เห็นว่ารับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือมีท่าทีทำความต้องการของประชาชนเสมือนหนึ่งไม่เห็นด้วยกับมาตราต่าง ๆ ที่ปรากฏในร่างรัฐธรรมนูญเป็นผลให้การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในชั้นแรกของวาระที่ 2 ของคณะกรรมการปรกติซึ่งเป็นการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเรียงตามลำดับมาตรานั้นได้รับการแก้ไขปรับปรุงเป็นบางส่วน หากแต่การแก้ไขปรับปรุงดังกล่าวยังหาได้เป็นการปรับปรุงที่สนองความต้องการของประชาชนทั้งหมดไม่แต่เป็นการแก้ไขปรับปรุงบางส่วนตามกระแสเรียกร้องของประชาชน และในขณะเดียวกันก็ยังคงอำนาจของ รสช. อยู่จึงทำให้ถูกโจมตีอย่างหนักว่า รสช. อยู่เบื้องหลังการร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวสำหรับประเด็นที่ได้แก้ไขตามกระแสเรียกร้องของประชาชนมีดังต่อไปนี้. - (มติชนสุดสัปดาห์, 2534, 12)

1. เปลี่ยนวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบ่งเขตใหญ่มาเป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์

2. ลดจำนวนสมาชิกรัฐสภาที่แก้ไขรัฐธรรมนูญจาก 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ทั้งสองสภาเหลือมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ทั้งหมดของทั้งสองสภา

3. ลดจำนวนวุฒิสมาชิกจากไม่เกิน 360 คน เหลือจำนวนไม่เกิน 270 คน

4. ข้าราชการประจำมาดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือรัฐมนตรีต้องลาออกจากข้าราชการประจำก่อน

แม้ว่าจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการการปรองดองร่างรัฐธรรมนูญจำนวนหลายมาตรา ตามรายละเอียดที่กล่าวมาแต่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นเพียงการผ่อนคลายกระแสต่อต้านคัดค้านของประชาชนตามความเห็นชอบของ รสช. เท่านั้น แต่โดยสภาพข้อเท็จจริงการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญมิได้ทำให้อำนาจของ รสช. ลดลงมากนักเพราะการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของ รสช. ยังคงปรากฏอยู่ในบทบัญญัติต่างๆของรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคงไว้ซึ่งบทเฉพาะกาลจำนวนหลายมาตราที่ล้วนแต่เป็นบทบัญญัติโดยการสืบทอดอำนาจของ รสช. จนกระทั่งร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีแนวโน้มจะถูกต่อต้านจากประชาชนมากยิ่งขึ้นอีกและคาดว่าจะถูกคว่ำในการลงมติวาระที่สามในวันที่ 7 ธันวาคม 2534 (ข่าวพิเศษ, 15-24 พฤศจิกายน 2534, 17) ดังนั้นในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2534 สภานิติบัญญัติได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับอีกครั้งหนึ่ง และได้แก้ไขเนื้อหาและถ้อยคำบางประการให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยโดยส่วนรวมประเด็นสำคัญคือแก้ไขโดยยินยอมให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี รวมทั้ง

การแก้ไขบทเฉพาะกาล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประชุมร่วมกันของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา โดยได้ตัดประเด็นคำกล่าวนี้ออกคือ. -

1. การประชุมร่วมรัฐสภาเพื่อสรรหานายกรัฐมนตรีเพื่อกราบบังคมทูลฯให้ พระมหากษัตริย์ ทรงแต่งตั้ง

2. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและของงบประมาณเพิ่มเติม

3. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอันสำคัญๆ เกี่ยวกับความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ หรือเศรษฐกิจของประเทศ

แม้ว่าจะมีการตัดทอนบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดอำนาจทางด้านอำนาจของวุฒิสมาชิกดังกล่าวออกไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติที่สืบทอดอำนาจของ รสช. ก็ยังคงสอดแทรกอยู่ในบทเฉพาะกาล มาตราอื่นๆ ซึ่งมิได้มีการตัดทอนแต่อย่างใด โดยมีสาระสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้. -

1. การให้ประธาน รสช. เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีหรือให้นายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 23 ของธรรมนูญชั่วคราว 2534 ที่เรียกกันว่า "หมกเม็ด" ซึ่งเท่ากับว่าในที่สุดประธานสภา รสช. ยังคงมีอำนาจในการคัดเลือกและเสนอบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นสิ่งที่คาดหมายกันว่า บุคคลที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้นจะเป็นบุคคลอื่นไปมิได้นอกจากเป็นบุคคลของ รสช. เท่านั้น

2. การคงอำนาจไว้ให้ประธาน รสช. เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งวุฒิสมาชิกที่ถือว่าเป็นเนื้อหาใจความของการสืบทอดและรักษาอำนาจของ รสช. ประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะ รสช. สามารถส่งพรรคพวกของตนเข้าไปในสภาเพื่อคานอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรเปรียบเสมือนเป็นพรรคการเมืองพรรคหนึ่งแต่เป็นพรรคการเมืองของผู้มีอำนาจโดยการควบคุมสถานการณ์ในสภาให้อยู่ในทิศทางที่ทำให้ รสช. มีฐานะได้เปรียบอยู่ตลอดเวลา

3. การคงไว้ซึ่งอำนาจของวุฒิสภาในการเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มี
การลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 151 มีอำนาจพิจารณา
พระราชกำหนดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 219 ซึ่งหมายความว่า สมาชิกวุฒิ
สภามีอำนาจเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่เช่นเดิม แม้ว่าจะลดจำนวน
ลงไปก็ตาม ผลคือการสืบทอดอำนาจของ รสช. ก็ยังคงดำเนินต่อไปภายหลัง
การเลือกตั้ง เพราะอิทธิพลของวุฒิสมาชิกอาจทำให้รัฐบาลหลังการเลือกตั้ง
มีเสถียรภาพที่ไม่มั่นคงได้ เพราะหากรัฐบาลบริหารประเทศไม่เป็นที่พอใจของ
รสช. หรือมีการเสนอพระราชกำหนดใดที่กระทบ ต่ออำนาจของ รสช.
รสช. ก็สามารถใช้อิทธิพลผ่านทางสมาชิกวุฒิสภาให้โหวตคว่ำพระราชกำหนด
ของรัฐบาลได้ โดยอาศัยกลไกของวุฒิสมาชิกซึ่งเป็นพรรคพวกของตนเองใน
การกดดัน (มติชนสุดสัปดาห์ , 6 ธันวาคม 2534, 10)

จากบทบัญญัติต่างๆ ที่ปรากฏในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พ.ศ. 2534 ทั้งที่ร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการ-
จัดการแปรรูปจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าส่วนใหญ่มักจะมีบทบัญญัติที่เอื้ออำนวย
ต่อการสืบทอดอำนาจทางการเมืองของ รสช. โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติ
ที่ปรากฏในบทเฉพาะกาลซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของฝ่ายผู้กุมอำนาจดูเหมือน
ว่าจะเป็นบทบัญญัติที่ รสช. หวังแน่มากที่สุดโดยพยายามให้มีการแก้ไขตัดทอน
น้อยที่สุดเพื่อใช้ในการรักษาอำนาจ ทั้งนี้เพราะบทเฉพาะกาลเป็นเครื่องชี
อนาคตทางการเมืองไทยว่าจะดำเนินไปในครรลองประชาธิปไตยเต็มใบหรือ
ครึ่งใบ รวมทั้งชี้ชัดว่าผู้จัดทำรัฐธรรมนูญต้องการให้ใครเป็นนายกรัฐมนตรีคน
ต่อไปในวาระเริ่มแรก หลักการเลือกตั้งทั่วไปที่จะมีขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับ
ใหม่ (มติชนสุดสัปดาห์ , 19 พฤษภาคม 2534, 26) ดังนั้น แม้ว่าจะมี
การแก้ไข ตัดทอนบทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญบางมาตรา ในกรณีที่ถูกต่อต้าน
แต่สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงกลยุทธ์ของ รสช. ในการเขียนเบนความสนใจของ
ประชาชนและเป็นการสร้างความชอบธรรมของ รสช. ให้ปรากฏแก่
สาธารณชนว่า รสช. เองก็เห็นด้วยกับบทบัญญัติแห่งร่างรัฐธรรมนูญที่ถูก
ต่อต้านนั้น ๆ แต่สิ่งที่ รสช. ได้แสดงออกไปนั้นเป็นเพียง

การหยั่งท่าทีของ รสช. ต่อกระแสความคิดของประชาชนที่มีต่อบทบาทวิถี
ของร่างรัฐธรรมนูญ โดยใช้อิทธิพลกดดันให้คณะกรรมการการร่าง และ
แปรรูปจัดทำรัฐธรรมนูญให้เอื้ออำนวยต่อการสืบทอดอำนาจของ รสช. ให้
มากที่สุดตามที่ปรากฏในหลาย ๆ มาตรการตามที่กล่าวมาแต่เมื่อมาตรการถูก
คัดค้าน รสช. ก็จะผ่อนปรนโดยแสดงท่าทีคัดค้านบทบาทวิถีนั้นๆ ด้วยซึ่งคณะกรรมการ
การร่างฯ ก็ยอมปรับเปลี่ยนท่าทีโดยการตัดทอนบทบาทวิถีให้สอดคล้อง
กับท่าทีของ รสช. เป็นระยะ ๆ แต่อย่างไรก็ตามการคงไว้ซึ่งสาระสำคัญ ๆ
แห่งบทเฉพาะกาลที่แผ่การสืบทอดอำนาจของ รสช. ก็ยังคงปรากฏอยู่ทั่วไป
แม้ว่าจะถูกตัดทอนแก้ไขเพียงใดก็ตามเปรียบเสมือนการที่พ่อค้าตั้งราคาสิน
ค้าให้สูงไว้มาก ๆ เพื่อให้ลูกค้าทำการต่อรองเงินใด ผลกำไรก็ยังคงตกอยู่ที่
พ่อค้าเช่นเดิมฉนั้น

กล่าวโดยสรุป หากย้อนไปดูพฤติกรรมในการรักษาอำนาจและสื
บทอดอำนาจของทหารในอดีตจะพบว่า คณะ รสช. มีรูปแบบของการสืบทอด
อำนาจทางด้านการทหาร การเมือง และถูกกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ไม่แตก
ต่างจากการสืบทอดอำนาจของทหารในอดีตมากนัก กล่าวคือด้านการทหาร
คณะ รสช. ก็จะมีการสืบทอดอำนาจในกลุ่มพรรคพวก หรือเครือญาติ ซึ่ง
เทียบเคียงได้กับสกุล กิตติขจร และจารุเสถียร โดยมี พันเอกณรงค์
กิตติขจร เป็นคนเชื่อม โดยเกี่ยวข้องในทางสมรส หรือกรณีด้านการเมือง
มีการจัดตั้งพรรคทหารขึ้นคือ **"พรรคสามัคคีธรรม"** ซึ่งเปรียบเสมือน
การจัดตั้ง**"พรรคสหประชาไทย"** ของจอมพลถนอม กิตติขจร หรือ **"พรรค
ชาติสังคม"** เพื่อหนุนฝ่ายทหารในสมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้น สำหรับ
ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้น เนื้อหาของบทบัญญัติแห่งร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534
ส่วนใหญ่ ๆ จะมุ่งเน้นการให้อำนาจฝ่ายบริหารมาก และไม่มีความเป็น
ประชาธิปไตย ที่เปรียบได้กับรัฐธรรมนูญในอดีตเช่น ร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.
2475 , รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495, รัฐธรรมนูญ
พ.ศ. 2511 ร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 ระหว่างขึ้นทเฉพาะกาล ซึ่งล้วน
เปิดโอกาสให้ข้าราชการประจำเป็นวุฒิสมาชิกและไม่แยกข้าราชการประจำ
ออกจากข้าราชการการเมือง เป็นต้น